

Wegen naar bevrijding

Wegen van bevrijding

Jan Mukan Klungers

Zen in Salland

In stilte ontdek je waar je leven over gaat.

Dit is een E-book uitgave van Zen in Salland.

Je kunt hier vrijelijk uit citeren, mits je de bron vermeldt.

Zen in Salland is een zengroep waar je wekelijks samen met anderen kunt mediteren in Deventer. Je kunt ook individuele begeleiding krijgen bij je zenbeoefening.

Het onderricht is gratis, maar deelnemen niet. De onkosten, huur, meditatiekussens, publiciteit, enzovoort, moeten wel betaald worden.

Dit E-book kun je gratis downloaden.

We stellen het erg op prijs als je ons steunt met een bescheiden bedrag. Banknummer NL77 TRIO 0390 9857 67 t.n.v. Stichting Zen in Salland.

www.zen-in-salland.nl

info@zen-in-salland.nl

Inleiding

Deze digitale uitgave van Zen in Salland is samengesteld naar aanleiding van de dharmatransmissie van Jan Mukan Klungers, de leraar van Zen in Salland.

In deze uitgave wordt beschreven wat dharmatransmissie inhoudt en wat het betekent in de zentraditie.

De zentraining van Jan Mukan wordt weergegeven aan de hand van de verschillende ceremoniële momenten.

Bij zijn dharmatransmissie werd hij opgenomen in de lineage, de afstammingslijn van leraren sinds de historische Boeddha. Deze lineage wordt ook weergegeven.

Tenslotte wordt de toespraak weergegeven die Jan Mukan hield naar aanleiding van zijn transmissie.

Dharmatransmissie

In de zentraditie wordt het onderricht overgedragen van hart tot hart, van leraar naar leerling.

De legende vertelt dat Sakyamuni Boeddha op de Gierenpiek, zijn geliefde plek om onderricht te geven, een bloem ophield, ronddraaide en aan zijn toehoorders liet zien. Iedereen bleef stil. Alleen Mahakashyapa glimlachte.

Sakyamuni Boeddha zei toen: `ik heb de schat van het oog van de ware dharma (Jap.: shobogenzo). Het is niet afhankelijk van letters en wordt op bijzondere wijze overgedragen buiten de geschriften om. Nu vertrouw ik het toe aan Mahakashyapa.`

(Mumonkan - Casus 6)

Dit speelde zich af in Noord India. Het boeddhisme ontwikkelde zich verder en in de vijfde eeuw ondernam de legendarische Bodhidharma de gevaarlijke tocht naar China. Daar begon het Chinese zen. Bodhidharma wordt gezien als de eerste patriarch van de zentraditie.

Beroemd is zijn (mislukte) dialoog met Keizer Wu:

Keizer Wu vroeg Bodhidharma: Wat is de diepste betekenis van de heilige waarheden?

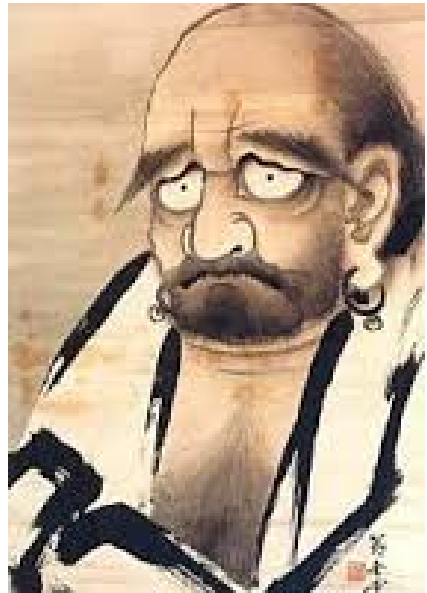
Bodhidharma zei: Openheid, niets heiligs daarin.

Keizer Wu vroeg: Wie zit er eigenlijk voor me?

Bodhidharma antwoordde: Ik heb geen idee.

Aan Bodhidharma zijn de woorden toegeschreven:

*Een eigen overdracht die niet plaatsvindt door middel van taal.
Het verwijst direct naar de menselijke geest en veroorzaakt zo
dat iemand zijn ware aard ziet en een Boeddha wordt.*

In de zentraditie wordt al sinds meer dan duizend jaar bijgehouden wie de dharma aan wie doorgeeft, wie als leraar zijn leerling als leraar erkend. Dit wordt de lineage genoemd. Met het geven van dharmatransmissie aan Jan Klungers wordt hij opgenomen in de lineage.

Jan Klungers (1951) begon in 1972 met zijn zenbeoefening. Hij oefende samen met vrienden met de boeken van pater Lassalle en Karlfried Graf von Dürkheim. Er waren in die tijd nog geen leraren in Nederland. Er ontstonden enkele centra waar zen geoefend kon worden en waar regelmatig buitenlandse leraren sesshins kwamen leiden:

- De Tiltenberg in Vogelenzang
- De Theresiahoeve in Langenboom.

Beide locaties waren verbonden met de Rooms Katholieke kerk.

In 1992 werd Jan leerling van Nico Tydeman, hoewel Nico formeel nog geen leerlingen mocht aannemen.

In 1994 ontving Jan Jukai van Genpo roshi (toen nog sensei). Hij ontving daarbij de dharmanaam Mukan (geen hindernis).

In die jaren begon Jan onderricht te geven aan een zengroep van studenten via het studentenpastoraat van de Saxion Hogeschool in Enschede.

In 2006 begon Jan in de Sallandregio onderricht te geven. Een jaar later werd Zen in Salland opgericht.

In 2013 ontving Jan Shukke Tokudo, de monnikenwijding, van Niko Sojun Tydeman sensei

Dharmatransmissie bestaat uit twee ceremonies:
Denkai (formeel een priesterwijding) en
Denbo, de feitelijke dharmatransmissie.

Jan ontving Denkai in 2013 en
Denbo op 17 juni 2017.

De transmissie werd door Niko Sojun Tydeman sensei bevestigd
voor de sangha in Deventer op 7 september 2017 met de
Coming Out ceremonie.

De lineage van Jan Mukan Klungers sensei

1. SHAKAMUNI BUTSU DAIOSHO
2. MAKAKASHO DAIOSHO
3. ANANDA DAIOSHO
4. SHONAWASHU DAIOSHO
5. UBAKIKUTA DAIOSHO
6. DAITAKA DAIOSHO
7. MISHAKA DAIOSHO
8. BASHUMITSU DAIOSHO
9. BUTSUDANANDAI DAIOSHO
10. FUDAMITTA DAIOSHO
11. BARISHIBA DAIOSHO
12. FUNAYASHA DAIOSHO
13. ANABOTEI DAIOSHO
14. KABIMORA DAIOSHO
15. NAGYAHARAJUNYA DAIOSHO
16. KANADAIBA DAIOSHO
17. RAGORATA DAIOSHO
18. SOGY ANANDAI DAIOSHO
19. KAYASHATA DAIOSHO
20. KUMORATA DAIOSHO
21. SHAYATA DAIOSHO
22. BASHUBANZU DAIOSHO
23. MAN'URA DAIOSHO
24. KAKUROKUNA DAIOSHO
25. SHISHIBODAI DAIOSHO
26. BASHASHITA DAIOSHO
27. FUNYOMITTA DAIOSHO
28. HANYATTARA DAIOSHO
29. BODAI DARUMA DAIOSHO
30. TAISOEKA DAIOSHO
31. KANCHI SOSAN DAIOSHO
32. DAI DOSHIN DAIOSHO
33. DAIMAN KONIN DAIOSHO

34. DAIKAN ENO DAIOSHO
35. SEIGEN GYOSHI DAIOSHO
36. SEKITO KISEN DAIOSHO
37. YAKUSAN IGEN DAIOSHO
38. UNGAN DONJO DAIOSHO
39. TOZAN RYOKAI DAIOSHO
40. UNGO DOYO DAIOSHO
41. DOAN DOHI DAIOSHO
42. DOAN KANSHI DAIOSHO
43. RYOZAN ENKAN DAIOSHO
44. TANO KYOGEN DAIOSHO
45. TOSHI GISEI DAIOSHO
46. FUYO DOKAI DAIOSHO
47. TANKA SHIJUN DAIOSHO
48. CHORO SEIRYO DAIOSHO
49. TENDO SOKAKU DAIOSHO
50. SETCHO CHIKAN DAIOSHO
51. TENDO NYOJO DAIOSHO
52. EIHEI DOGEN DAIOSHO
53. KOUN EJO DAIOSHO
54. TETTSU GIKAI DAIOSHO
55. KEIZAN JOKIN DAIOSHO
56. GASAN JOSEKI DAIOSHO
57. TAIGEN SOSHIN DAIOSHO
58. BAIZAN MONPON DAIOSHO
59. NYOCHU TENGIN DAIOSHO
60. KISAN SHOSAN DAIOSHO
61. MORIN SHIHAN DAIOSHO
62. TAISHI SOTAI DAIOSHO
63. KENCHU HANTETSU DAIOSHO
64. DAIJO SOKO DAIOSHO
65. KINPO JUSEN DAIOSHO
66. TETSUEI SEITON DAIOSHO
67. SHUKOKU CHOTON DAIOSHO
68. KETSUZAN TETSUEI DAIOSHO
69. HOSHI SOON DAIOSHO

70. GOHO KAINON DAIOSHO
71. TENKEI DENSON DAIOSHO
72. ZOZAN MONKO DAIOSHO
73. NIKEN SEKIRYO DAIOSHO
74. REITAN RORYU DAIOSHO
75. KAKUJO TOSAI DAIOSHO
76. KAKUAN RYOGU DAIOSHO
77. RYOKA DAIBAI DAIOSHO
78. UNGAN GUHAKU DAIOSHO
79. BAIAN HAKUJUN DAIOSHO
80. GONSHIN RYOKO DAIOSHO
81. MUSA KORYU RO DAISHI
82. KOUN TAIZAN DAIOSHO
83. SOTEN GENPO ROSHI
84. NIKO SOJUN SENSEI

Jukai – 22 mei 1994 - De Tiltenberg

Shukke Tokudo – 30 augustus 2013 – De Joxhorst

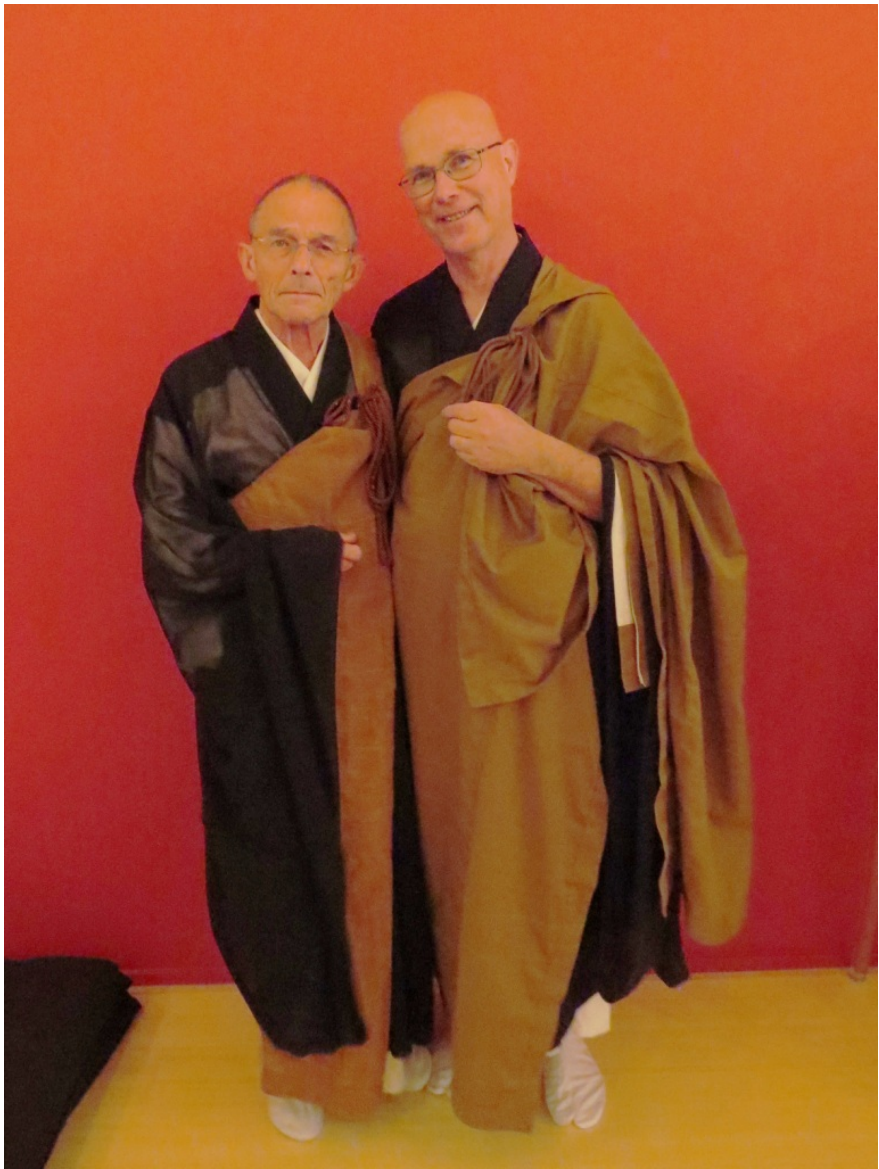

Denkai – 8 september 2013 – Amsterdam

Denbo – 17 juni 2017 – Amsterdam

Coming Out ceremonie 7 september – Deventer

Na de besloten Denbo ceremonie wordt de dharmatransmissie bevestigd ten overstaan van de sangha. Dit is de Coming Out ceremonie.

Bij de viering van het 10 jarig bestaan van Zen in Salland en de dharmatransmissie van Jan Mukan Klungers sensei op 17 september werd de volgende voordracht uitgesproken:

Wegen naar bevrijding; wegen van bevrijding.

Als je een geestelijk pad gaat, wat doe je dan?

Waar een geestelijk pad over gaat wordt op vele manieren beschreven:

verlichting,

bevrijding,

verlossing,

ontwaken,

opnieuw geboren worden.

En wat wordt er dan verlicht?

Waarvan word je bevrijd?

Uit welke droom ontwaak je?

Het blijkt niet goed te omschrijven. Alle beschrijvingen raken elkaar in zekere zin, maar toch ook weer niet. Misschien heeft het mysterie van het bestaan wel zulke vage termen nodig om iets aan te kunnen duiden wat niet aan te duiden is.

Maar toch... we gaan een pad. We beoefenen iets. Hoe doen we dat?

Laten we het gaan van een geestelijk pad eens benaderen als een zoektocht naar bevrijding. Wat is die bevrijding dan?

We kennen allemaal de verhalen over de hemel, het paradijs, nirvana. Een plaats van volkomen geluk. Alles wat hier pijnlijk is, ongemakkelijk, is daar niet. Je wordt er niet ziek, je gaat er niet dood en je bent volkomen gelukkig. Het is niet hier. Het is ergens anders en doorgaans pas bereikbaar na onze dood. En meestal is het niet gratis. We moeten er in dit leven een grote inspanning

voor leveren. Of we moeten geloven in een goddelijk wezen dat deze inspanning voor ons levert. Maar ook dat geloof blijkt doorgaans een flinke inspanning.

In het vroege boeddhisme wordt het geestelijk pad gezien als een beoefening die leidt naar bevrijding van lijden. Het is een individuele inspanning. Cruciaal is het inzicht dat lijden ten diepste veroorzaakt wordt door gehechtheid, begeerte. En dat hebben deze pioniers goed gezien! In het vroege boeddhisme gaat het geestelijke pad over het uitdoven van deze begeerte. Nirvana betekent dan ook uitdoving van begeerte.

In de christelijke mystiek kennen we dat ook. Meister Eckhart had het over: 'niets meer willen'. En het Onze Vader zegt: niet mijn wil maar Uw Wil geschiede.

In deze ontwikkeling van het vroege boeddhisme ontstond rond het begin van onze jaartelling een bevrijdende beweging die de hele zaak op zijn kop zette. De vraag die werd opgeworpen was: als alles met elkaar verbonden is, als alles één is, hoe kan ik dan bevrijd zijn als er ook maar één wezen is dat nog lijdt?

Hier zijn de bodhisattvageloften uit voortgekomen. De eerste van die geloften luidt:

Hoe talloos de levende wezens ook zijn, ik beloof ze alle te bevrijden

Geformuleerd als een onmogelijkheid. We willen het vanuit het diepst van ons hart, maar we kunnen het niet. Daarom wordt de bodhisattva van het mededogen ook vaak afgebeeld met een traan tussen haar vingers. De bodhisattva heeft verdriet. Groot verdriet. De bodhisattva heeft verdriet om het lijden in de wereld en de onmogelijkheid dit lijden op te heffen.

Ik ben pas bevrijd als alle wezens bevrijd zijn. Met andere woorden: waar ik iets te doen heb is precies hier! Altijd hier!

Bevrijding kan dan niet meer iets zijn van een andere plaats, een andere tijd, een ander leven. Bevrijding is iets dat hier plaatsvindt. Precies hier. Precies op dit moment.

Bevrijding wordt daarmee niet bevrijding van lijden. Het wordt bevrijding in het lijden. Het gaat over een diepgaande aanvaarding van het bestaan, precies zoals het is. Hierin ontdekken we dat onze pogingen om aan ons lijden te ontsnappen, ons lijden juist versterken.

Kunnen wij een bevrijd leven lijden te midden van chaos, pijn en verdriet? Zijn we bereid ons leven helemaal te leven. Zijn we bereid gehecht te zijn aan dit leven, wetende hoeveel pijn deze gehechtheid veroorzaakt.

Kunnen wij ons geluk, onze levensvreugde hervinden, precies hier, in dit leven?

Soms is zo'n bevrijdende beweging nodig in een traditie omdat men zich is gaan hechten aan de standpunten, beoefening, rituelen.

Een traditie is onontbeerlijk. Een traditie geeft de beoefening en het onderricht door.

Een traditie is ook mensenwerk. Alles wat mensen elkaar aan kunnen doen, doen we elkaar ook aan binnen een traditie.

Dat is het pijnlijke van het je verbinden aan een traditie. Je pikt niet alleen de krenten uit de pap. Nee, je gaat voor het hele pakket.

Een traditie heeft een vorm nodig. En ook die vorm kan verstarren.

Dat vraagt een permanente waakzaamheid. Het vraagt vooral ook een voortdurende openheid.

Deze openheid wordt ook wel aangeduid met de houding van niet-weten. Het fundamentele besef dat wij onwetend in het leven

staan. Dat onze kennis onzeker is en wezenlijk anders dan de levende werkelijkheid.

Dit niet-weten als beoefening, kan gekenschetst worden aan de hand van een aantal aspecten.

Traditioneel worden in de zentraditie drie aspecten van de beoefening onderscheiden:

- Grote Twijfel
- Groot Vertrouwen
- Grote inzet.

In de Japanse cultuur wordt zen met name gedragen door een kloostertraditie. Jonge mannen die in een bijna militair aandoende discipline zen beoefenen. Daar waren deze drie aspecten een goede leidraad voor de beoefening.

Maar geldt dat ook voor het zich ontwikkelende Westerse zen? In het Westerse zen hebben we ook enkele kloosters, maar de beoefening wordt gedragen door beoefenaars die gezinnen hebben, kinderen, kleinkinderen en een vaak drukke baan. Beoefenaars die meestal heel wat ouder zijn dan de monniken in het Japanse zenklooster. Beoefening met mannen en vrouwen samen.

In de loop der tijd heeft het boeddhisme steeds haar eigen vorm gevonden in de verschillende culturen en in de verschillende tijden.

In de westerse wereld dienen we onze eigen vragen te onderzoeken en wegen te vinden om met deze vragen te werken. Er ontstaat zo geleidelijk aan een westerse vorm van zen, die toch verbonden blijft met de traditie.

Ik zou de beoefening voorzichtig willen aanduiden als: het helen van mijn leven.

Het helen van mijn leven.....eigenlijk is mijn leven al heel.
Maar mijn ervaring lijkt me iets anders te zeggen.
Mijn ervaring is doorgaans verscheurd. Het is opgesplitst in:

- ik en de rest van de wereld
- dat wat mij bevalt en dat wat mij niet bevalt
- het goede en het kwade

en zo is er nog wel meer te bedenken.

Bevrijding van deze verscheurdheid.

Ontwaken uit mijn egocentriciteit.

Dit proces van heling vraagt radicale aanvaarding; radicale zelfaanvaarding.

Ik zou de traditionele drie peilers van de zenbeoefening daarom willen herformuleren. En wel als volgt:

- Ontvankelijkheid
- Overgave
- Verbondenheid

Het helen van mijn bestaanservaring vraagt dat.

Ontvankelijkheid – Overgave – Verbondenheid.

Drie aspecten die volkomen met elkaar zijn verweven. Ze weerspiegelen elkaar. Er kan geen ontvankelijkheid zijn zonder overgave en zonder verbondenheid.

Ontvankelijkheid is de houding van niet-weten. Het besef dat het bestaan, mijn bestaan, een volkomen mysterie is. Fundamenteel kan ik er niets over weten. Er is niets vast. Alles verandert voortdurend.

Ik kan er heel vertrouwd mee worden, met dat besef van niet-weten. Dat verheldert het mysterie, maar het verklaart niets. Ik

krijg er niet meer vat op. Mijn alledaagse ideeën over hoe de wereld functioneert, wie ik zelf ben en hoe ik me verhoud met de wereld om me heen, het is allemaal bedacht. Producten van mijn geest. Wat ik denk te weten is onmisbaar om mijn weg in dit bestaan te vinden. Zonder deze kennis kan ik geen boodschappen doen en kan ik mijn huis niet meer vinden. En ik besef: al die kennis, al die ideeën over de werkelijkheid, zijn niet de werkelijkheid zelf. Het is gereedschap. Het is menselijke betekenisgeving. Het is bedacht. Vroeg of laat dient zich de vraag aan: zien we het bestaan in al haar wonderlijkheid of zien we vooral onze uitleg daarvan? Daarom: ontvankelijkheid.

In deze houding van ontvankelijkheid kunnen we maar één ding doen: ons overgeven aan het bestaan, precies zoals het is. Het ultieme vertrouwen, zonder dat we weten hoe het afloopt. Al weten we wel dat het op zijn tijd pijn zal doen, dat we ziek zullen worden, dat we uiteindelijk zullen sterven. Er valt niet aan te ontkomen.

Iedereen weet dat we niet volwassen kunnen worden zonder gewond te raken. Het is nog pijnlijker: het is onmogelijk volwassen te worden zonder anderen te verwonden.

Durven we ons daaraan over te geven?

Durven we de bewegingen van het bestaan te vertrouwen ook al weten we dat het pijn doet, dat we onrechtvaardig behandeld zullen worden en dat we uiteindelijk zullen sterven?

Er zit niets anders op!

Daarom: overgave.

In deze overgave aan het bestaan, precies zoals het is, ontstaat een diepe verbondenheid met het bestaan. Overgave zonder verbondenheid bestaat niet. Verbondenheid zonder overgave bestaat evenmin.

En wat ontdekken we in deze verbondenheid?

In de eerste plaats het besef van de procesmatigheid van alle bestaan. Er bestaat niet zoiets als 'dingen'. Op zichzelf bestaande bestaansvormen die precies gedefinieerd kunnen worden. Er bestaan alleen gebeurtenissen. Sommige gebeurtenissen zijn heel langzaam, zoals een berg, of de kosmos. Andere zijn heel snel, zoals een gedachte. Al die gebeurtenissen zijn niet precies af te grenzen. Ze grijpen in elkaar. Zonder elkaar kunnen ze niet bestaan. Ze komen op en ze verdwijnen weer.

Niets gaat verloren.

Alles wordt opnieuw gebruikt.

En het bestaan bestaat al zo ontzettend lang: ik ben alles al geweest.

Ik zit overal in.

De opsplitsing van het bestaan in 'ik' en 'niet-ik' is een illusie.
Verbondenheid.

In deze verbondenheid ontdekken we ook onze compassie.

Hoe zouden we geen compassie kunnen hebben met al dat lijden en ongemak in het bestaan? Compassie kunnen we verstaan als een verbondenheid met alle pijn en verdriet in dit bestaan. Zonder onderscheid te maken tussen mijn pijn en de pijn van een ander.

In compassie herkennen we elkaar.

Jouw pijn is het grote lijden, zoals het zich in jouw leven toont.

Mijn pijn is het grote lijden zoals het zich in mijn leven toont.

Jouw lijden is mijn lijden.

Maar jouw lijden is niet van mij.

Verbondenheid.

In deze verbondenheid kunnen we niet anders dan onze dankbaarheid ontdekken. Dankbaarheid over alles wat ons leven ondersteunt.

De lucht die we nodig hebben om te ademen,
ons voedsel,
onze kleding,
onze huisvesting,
de liefde en waardering van de mensen om ons heen,
onze beoefening, die ons van generatie op generatie wordt overgeleverd.

Er is zoveel.

Dat is de vreugde van ons bestaan.

Daar hebben we goed voor te zorgen.

Daarom: verbondenheid.

Zo bezien is onze beoefening ons gewone leven. De zorg voor onze levenspartner, ons gezin, ons werk, onze passie en dat wat we niet zo graag hebben. Dat alles is precies onze beoefening. Heel gewoon. We beoefenen het niet eens. We doen het gewoon. Ons leven tot expressie brengen. En onze meditatie ondersteunt dat. Zo wordt elke handeling iets bijzonders. Elke handeling, elk moment, brengt de Grote Werkelijkheid tot expressie. Hoe zouden we dat kunnen afwijzen?

Ontvankelijkheid – Overgave - Verbondenheid

Ik dank u wel.

Jan Mukan Klungers sensei

Uitgesproken op 17 september 2017 te Deventer, naar aanleiding van het ontvangen van dharmatransmissie (shiho) op 17 juni 2017.

